

Xocalı soyqırımı: bəşər tarixinin qanlı səhifəsi

Müasir tariximizin qürurverici dövrünü Qarabağda ermənilərin törətdiyi soyqırımı aktlarının qisasını almaqla yaşayırıq. Qalib xalq olaraq şəhidlərimizin, o cümlədən Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini anır, onların ruhlarını yad edirik. 32 ilə yaxın erməni işğalı altında olmuş Xocalı şəhəri 2023-cü ilin sentyabr ayının 19-da başlayan və cəmi 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror əməliyyatları ilə Müzəffər ordumuz tərəfindən terrorçu dəstələrindən azad edildi. Fəh Sərkərdə, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin 2023-cü il oktyabrın 15-də Xocalı şəhərində şanlı üçrəngli bayrağımızı ucaltdı. Bununla da Azərbaycan xalqının ən qüdrətli xalq, dövlətinin güclü dövlət, bayrağının daim ucalarda dalğalanan bayraq olduğunu nümayiş etdirdi. Bu gün "Böyük Qayıdış" Proqramı çərçivəsində Xocalı şəhərinə insanların öz yurd-yuvalarına qayıdışı təmin edilir. 2025-ci il tarixinədək Xocalı şəhərinə 85 ailə (342 nəfər) köçürülüb. Təbii ki, xocalıların öz dogma ocaqlarına qayıdışı bundan sonra da davam edəcək. İnsanlar öz evlərində, dogma ocaqlarında yaşayacaq və o yerləri cənnətə çevirəcəklər. Ancaq bir həqiqət var ki, heç zaman ermənilərin 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı şəhərində törətdikləri kütləvi insan qətləmi unudulmayacaq, yaddaşlardan silinməyəcək. İnsanlıq durduqca erməni vəhşiliyi dünyaya dərs olaraq çatdırılacaq. Növbəti soyqırımlarının, kütləvi insan qətləmlərinin törədilməsinin qarşısının alınması üçün ermənilərin bir toplum olaraq ciddi şəkildə cəzalandırılması çağırışları ediləcək.

Dünya erməni vəhşiliyinə səssiz qalmadı

Xocalı soyqırımını insanlıq əleyhinə cinayət hesab edən bir sıra ölkələr, eləcə də beynəlxalq təşkilatlar faciəni soyqırımı aktı olaraq tanıyıblar: 2012-ci il fevral ayının 2-də Meksika Senatının qəbul etdiyi qərarla Xocalı şəhərində 1992-ci il fevralın 25-26-da baş vermiş faciəni soyqırım adlandırılıb. 2012-ci ildə Pakistan Senatının Xarici Əlaqələr Komitəsi Xocalı şəhərində mülki əhaliyə qarşı törədilmiş soyqırımı pisləyən qətnamə qəbul edib. 2012-ci il aprelın 24-də Kolumbiya parlamenti 102 deputatın lehinə səsverməsi nəticəsində Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb. 2013-cü il fevralın 19-da Çexiya parlamenti Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb. 2013-cü il fevralın 26-da Bosniya və Herseqovina parlamenti Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb. 2013-cü il 7 avqustda Panama Respublikasının Milli Assambleyası "Ermənistan qüvvələri tərəfindən Azərbaycan ərazisinin işğalı üzrə" qətnamə qəbul edib. 2015-ci il 12 oktyabrda Qvatemala Konqresində Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və Xocalı soyqırımı ilə bağlı qətnamə qəbul edilib.

2015-ci il 26 fevral Xosams Abu Meri başda olmaqla Latviya Seyminin Azərbaycanla parlamentlərarası dostluq qrupunun iclasında Xocalı faciəsi qurbanlarının xatirəsi ehtiramla yad edilib və Xocalı soyqırımı ilə əlaqədar, Azərbaycanla parlamentlərarası dostluq qrupu adından bəyanat qəbul edilib. İordaniya parlamenti 2016-cı il Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb. 20 yanvar 2016-cı il tarixində Sloveniya Respublikasının Milli Şurası şuranın üzvü Rudi Matjasicin təşəbbüsü əsasında Ermənistan Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı qərar qəbul edib.

İnsanlığa qarşı cinayət

Məlum faktdır ki, ermənilərin 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı şəhərində törətdikləri kütləvi insan qətləmi soyqırımı aktları kateqoriyasına aiddir. Bunu beynəlxalq hüquq sənədlər, dövlətlərin qəbul etdiyi qərarlar təsdiq edir. Ermənilərin törətdiyi bu soyqırımı nəticəsində 613 nəfər azərbaycanlı, o cümlədən, 63 azyaşlı uşaq, 106 qadın, 70 qoca qətlə yetirilmişdir. 8 ailə bütövlükdə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmiş, 487 nəfər yaralanmış, onlardan 76-sı uşaq, 1275 dinc sakin əsir götürülmüş, 150 nəfər isə itkin düşmüşdür. Xocalı qətləmi beynəlxalq hüquq əsasında soyqırımı cinayəti aktı kimi təvsiif etməyə imkan verir: 1. BMT Baş Assambleyası tərəfindən 260 A (III) sayılı qətnamə ilə qəbul edilmiş 9 dekabr 1948-ci il tarixli "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və ona görə cəzalar" Konvensiyası. 2. Nörnerq Hərbi Tribunalının Nizamnaməsi. 3. Beynəlxalq Cinayət Tribunalının Yuqoslaviya üzrə Nizamnaməsi (maddə 4). 4. Beynəlxalq Cinayət Tribunalının Ruanda üzrə Nizamnaməsi (maddə 1). 5. Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin statusu (maddə 6). 6) Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi (maddə 103). 7) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" 26 mart 1998-ci il tarixli Fərmanı. Beləliklə, Xocalı şəhərində əhaliyə - ermənilər tərəfindən etnik azərbaycanlılara qarşı törədilmiş hərəkətlər beynəlxalq hüquqi sənədlərə uyğun olaraq soyqırımı kimi təvsiif olunur və beynəlxalq hüququn prinsiplərinə uyğun olaraq bəşəriyyətə qarşı cinayətdir.

Vəhşilər cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmaqdan qaça bilməyəcəklər

Soyqırımı qurbanlarının müəyyən edilməsinin həlledici əlaməti onların fərdiliyi deyil, məhz onların qrupa mənsubluğuudur; - niyyət qrupun məhv edilməsindən ibarət olmalıdır. Soyqırımı bütöv bir insan qrupunun mövcudluq hüququnu

tanımaqdan imtina etməkdir. Ayrıca bir insanın qətlə yetirilməsi (soyqırımı) ayrıca bir fərdin yaşamaq hüququnu tanımaqdan imtina kimi xarakterizə olunur. İlk dəfə olaraq, kütləvi insan qətləmlərinin soyqırımı sayılması təklifini 1933-cü ildə yəhudi əsilli polşalı hüquqşünas Rafael Lemkin İspaniyada keçirilən cəza hüququnun eyniləşdirilməsinə dair V beynəlxalq konfransda irəli sürmüş və uzun müzakirələrdən sonra təklifini qəbul etdirə bilmişdir. Sonradan, yeni müharibənin Almanyanın məğlubiyyəti ilə başa çatmasından sonra Nürnberq Beynəlxalq Hərbi Tribunalı nasistləri "insanlıq əleyhinə cinayətlərin" törədilməsi barədə qərar qəbul etdi. Qərarla "genosid" sözü ittihamnamə aktına daxil edildi. "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında" BMT Baş Məclisinin 9 dekabr 1948-ci il tarixli qətnaməsi qəbul edilmişdir. Konvensiya 19 maddədən ibarətdir. İndiyədək dünyanın 153 ölkəsi bu Konvensiyanı ratifikasiya edib. 31 may 1996-cı ildə Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən imzalanmış qərarla bu Konvensiyaya qoşulduğunu bəyan etmişdir. 25 iyun 1996-cı ildə isə Azərbaycan parlamenti bu qanunu ratifikasiya etmişdir. Konvensiya soyqırımını beynəlxalq hüquq normalarını pozan cinayət əməli kimi təvsiif etmişdir. Həmin Konvensiyanın 1-ci maddəsində qeyd olunur ki, razılığa gələn tərəflər sülh və yaxud müharibə dövründə törədilməsindən asılı olmayaraq soyqırımı, beynəlxalq hüquq normalarını pozan cinayət olduğunu təsdiq edirlər və bu cinayətin qarşısını almaq və cəza tədbirlərini həyata keçirmək öhdəliyini götürürlər. Bu sənədi imzalamış dövlətlər soyqırımının qarşısını almaq üçün tədbirlər görmək və ona görə cəzalandırmaq öhdəliklərini öz üzərlərinə götürmüşlər. Bu gün Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa edib. 44 günlük Vətən Müharibəsi və daha sonra 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror əməliyyat tədbirləri ilə erməni terrorçu dəstələr məhv edilib. Artunyan, Vardanyan, Qukasyan, Saakyan və digər soyqırımı aktları törədənlər cəngavər oğullarımız tərəfindən həbs ediliblər və əlləri qandallı Bakıya gətirilərək istintaqa təhvil veriliblər. Onların məhkəməsi başa çatmaq üzrədir. Yəqin ki, Məhkəmə ədalətli qərar çıxararaq onlara ən ağır cəza verəcək. Xocalıda uşaqları öldürən, ailələri məhv edən Koçaryan və Sarkisyan da məhkəmə qarşısına çıxarılmalıdır. Çünki, sözügedən cəlladlar Xocalı şəhərində insan qırğınlarının törədilməsində əsas təşkilatçılar olublar. Bunu Srakisyan özü jurnalistlərə açıqlamasında açıq şəkildə etiraf edib. Ona görə də, mütləq erməni cəlladları, qeyd etdiyim kimi Sarkisyan, Ohanyan, Koçaryan və digərləri həbs edilib, məhkəmə qarşısına çıxarılmalıdır. Onlara ən ağır cəza verilməli və bununla digər hərbi cinayətlər törətmək istəyində olanlara tutarlı dərs olmalıdır.

İLHAM ƏLİYEV